

Udlandsposten 4/7. 94

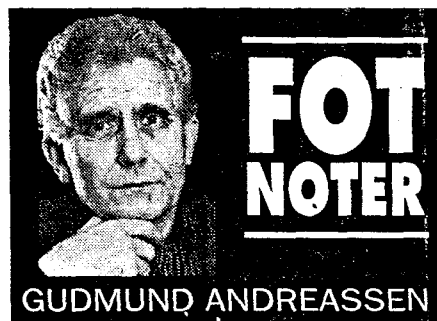
Udlandsposten 4/7-94

Ukjent krigshistorie

Det er med krigshistorien som med så mye annet, den blir tynnere jo lenger nord i landet man kommer. Vel nok har vi hørt mye om brenningen av Finnmark og Nord-Troms, og de siste årene har vi fått vite nytt om partisankrigen der nord. Men det foregikk så mye annet i vårt mest krigsherjede fylke, som resten av landet ikke har fått særlig kjennskap til. Derimot er hver minste detalj av det som skjedde sør i landet under krigen, solid beskrevet og dokumentert.

Jeg har opp gjennom årene lest hundrevis av bind krigslitteratur, men først nå har jeg sluppet til å komme over en skikkelig beskrivelse av de voldsomme bombeangrepene Vadsø og Vardø var utsatt for av russiske fly. Jeg visste jo at disse byene ble bombet, men ante ingen ting om disse angrepenes store dimensjoner. Nå har jeg fått vite det av en artikkel i Nordnorsk Magasin, og det er temmelig oppsiktsvekkende lesning.

Disse bombeangrepene kom i forkant av den sovjetiske høstoffsensiven på ishavsfronten i 1944. Russerne slo til 23. august, en klar og varm sensommerdag på de kan-

ter. Minst 120 bombefly angrep Vadsø, og noe senere gikk 138 fly til angrep på Vardø. Begge byene ble utslettet. I Vadsø ble ti sivile og ti tyskere drept, og i Vardø strøk med åtte sivile, 11 tyskere og fire russerfanger. Utrolig små tap, bombeangrepenes styrke tatt i betraktning. Så var da også en stor del av bybefolkningen evakuert på det tidspunkt.

Kirkenes, Vadsø og Vardø delte skjebne med en del andre krigsherjede norske byer og tettsteder. Men de ble så mye hardere rammet. Bombingen av Bodø i 1940 blir

for småtteri å regne, sammenlignet med den medfart byene i Øst-Finnmark fikk. I det tyske flyangrepet på Bodø deltok 34 fly, i den russiske bombing av Vardø over det firedobbelte. Mot disse små kystbyene i Finnmark ble det anvendt like stor luftmilitær slagkraft som i de allierte bombeangrepene mot tyske storbyer.

Men om disse voldsomme luftangrepene har norsk krigshistorie svært lite å berette. Sett at 138 allierte fly hadde angrepet Oslo og 120 Bergen en og samme dag – hva hadde vi ikke da fått berettet om redslar og gru, tap av menneskeliv og materielle ødeleggelser. De to byene opplevde hver sin eksplosjonskatastrofe på havna i krigsårene. Om disse tragediene har vi fått vite det aller meste. De er blitt beskrevet i en masse litteratur, og det er laget TV-programmer om dem. Bombingen av Finnmarks-byene er nesten helt oversett. Når det snakkes om bombeangrep mot norske mål under krigen, er det stort sett byene fra og med Narvik og sørover det henvises til.

Et bombeangrep er en traumatisk opplevelse for de som opplever det. Det sender

sjokkbølger også i ettertid. Det tyske bombeangrepet mot Bodø er det store drama i byens historie, slik den slags holdes levende for etterslekten. Og det er en lokal ambisjon å holde det levende. For Bodøs vedkommende vil vi at hele landet skal få vite hva byen ble utsatt for en varm mai-dag i 1940. Det er viktig for oss å få gjort kjent denne dramatiske bit av byens historie. Det meste sør for Narvik er da også blitt rimelig landskjent. Men ikke det som skjedde i Finnmark. Det er mulig finnmarkingene ikke bryr seg i den anledning. De er vel blitt så vant med å bli oversett. Men vi skylder landets historie å få krigen i Finnmark like godt domkumentert som krigshandlingene i det øvrige land. Her er ennå mye å gripe fatt i. Sant å si føler jeg meg temmelig beskjemmet over først nå å få vite hva Vadsø og Vardø ble utsatt for hin augustdag i 1944.

105915